

เมทริกซ์สำหรับระบบ DSpace

โดย จันทรพิชญ จัษฎงรักษ์
ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ความหมายของ Metadata

- **Data of data**
- **ข้อมูลที่บอกรายละเอียดของข้อมูล**
- **ป้าย / ฉลากที่อธิบายว่าข้อมูลแต่ละรายการคืออะไร**

Metadata ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน

- **บัตรรายการ**
- **รายการบรรณานุกรม**
- **ดัชนี**

หลักเกณฑ์มาตรฐาน

- AACR II

- MARC

Metadata ปัจจุบัน

Metadata Standards

Dublin Core Metadata Initiative (DCMI)

<http://dublincore.org>

เมตาดาตา (Metadata) คือ

มาตรฐานสำหรับการลงรายการทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล

Dspace ใช้ Dublin Core ประกอบด้วย 15 หน่วยข้อมูลย่อย (Element)

- เป็น Field พื้นฐานที่จำเป็นเพื่อให้ผู้สร้างสารสนเทศสามารถลงรายการได้ด้วยตนเอง
- ใช้ได้กับสารสนเทศดิจิทัลทุกรูปแบบ

Metadata Elements

1. Contributor ผู้รับผิดชอบ
2. Email อีเมล
3. Title ชื่อเรื่อง
4. Subject หัวเรื่อง
5. Description ลักษณะ:
6. Publisher ผู้รับผิดชอบการพิมพ์
7. Identifier รหัสทรัพยากร
8. Date ปี

9.	Type	ประเภททรัพยากร
10.	Language	ภาษา
11.	Relation	เรื่องที่เกี่ยวข้อง
12.	Coverage	ขอบเขต
13.	Rights	ลิขสิทธิ์
14.	Degree	ข้อมูลเกี่ยวกับปริญญา
15.	Format	รูปแบบ

1. หน่วยข้อมูลย่อย: ผู้รับผิดชอบ (CONTRIBUTOR)

คำจำกัดความ: บุคคล หน่วยงานที่รับผิดชอบหรือร่วมรับผิดชอบเนื้อหาของทรัพยากรหรือผลงานนี้ๆ
เช่น ผู้แต่ง, ผู้วิจัย, จิตรกร เป็นต้น

ตัวย่อ: ใช้ขยายข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบหรือผู้ร่วมรับผิดชอบ สามารถเพิ่มขยายข้อมูลเกี่ยวกับ
หน่วยงานที่สังกัด หน้าที่ความรับผิดชอบ

contributor	advisor	ใช้กรอกชื่อ อาจารย์ที่ปรึกษา
contributor	author	ใช้กรอกชื่อ ผู้แต่ง หรือ ผู้วิจัย เช่น สุรสีักษณ์ รอดทอง
contributor	editor	ใช้กรอกชื่อ บรรณาธิการ
contributor	illustrator	ใช้กรอกชื่อ ผู้วาดภาพ
contributor	other	ใช้กรอกชื่อ หน่วยงานที่สังกัด เช่น สาขาวิชาจุลชีววิทยา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
contributor	role	ใช้กรอกชื่อ หน้าที่ความรับผิดชอบ

2. หน่วยข้อมูลย่อย: Email

คำจำกัดความ: อีเมลของเจ้าของผลงาน หรือผู้ร่วมสร้างสรรค์ผลงาน

email	author	ใช้กรอกอีเมลของ ผู้แต่ง หรือผู้วิจัย เช่น chanpen@sut.ac.th
email	advisor	ใช้กรอกอีเมลของ อาจารย์ที่ปรึกษา
email	other	ใช้กรอกอีเมลของ หน่วยงานเจ้าของผลงาน หรือผู้ติดต่อ ประสานงาน

3.หน่วยข้อมูลย่อย: ชื่อเรื่อง (Title)

คำจำกัดความ: ชื่อของผลงานหรือทรัพยากรนั้นๆ โดยผู้รับผิดชอบผลงาน หรือสำนักพิมพ์เป็นผู้กำหนด ซึ่งหมายถึง “ชื่อเรื่องหลัก”

คำขยาย: สามารถขยายเป็น “ชื่อเรื่องรอง” หรือชื่อเรื่องอื่นๆ ของผลงานนั้นๆ เช่น ชื่อเรื่องในอีกภาษาหนึ่ง

title	alternative	ใช้กรอกชื่อเรื่องรอง หรือ ชื่อเรื่องอีกภาษาหนึ่ง เช่น Optimizing artificial lift system for Thailand oilfields
title		ใช้กรอกชื่อเรื่องที่เป็นภาษาเดียวกับเนื้อหาของทรัพยากร เช่น รายงานการวิจัยการศึกษาชนิดอุปกรณ์ช่วยผลิตที่เหมาะสมสำหรับแหล่งน้ำมันในประเทศไทย

4.หน่วยข้อมูลย่อย: หัวเรื่อง หรือ สำคัญ (Subject)

คำจำกัดความ: หัวเรื่อง สำคัญหรือวลี หรือรหัสการแบ่งหมวดหมู่ที่บ่งบอกเนื้อหาของผลงานหรือ
ทรัพยากรสารสนเทศนั้น ๆ

คำขยาย: โดยทั่วไปใช้สำคัญสำหรับแสดงหัวเรื่อง วลีสำคัญ และรหัสหมวดวิชาที่อธิบายเนื้อหาของ
ทรัพยากรสารสนเทศ **ข้อแนะนำวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดคือเลือกใช้ศัพท์ควบคุม หรือระบบจัดหมู่ที่เป็น
ทางการ**

subject	classification	ใช้กรอบระบบหมวดหมู่ ซึ่งกำหนดขึ้นโดยเฉพาะ
subject	ddc	ใช้กรอบหมวดหมู่แบบระบบ Dewey
subject	lcc	ใช้กรอบหมวดหมู่แบบระบบ LC
subject	lcsh	ใช้กรอบหัวเรื่องตามระบบ LC
subject	mesh	ใช้กรอบหัวเรื่องตามระบบหัวเรื่องทางการแพทย์
subject	other	ใช้กรอบหัวเรื่องที่เป็นศัพท์ควบคุม
subject	keyword	ใช้กรอบหัวเรื่องที่เป็นคำสำคัญ เช่น แหล่งน้ำมัน

5.หน่วยข้อมูลย่อย: ลักษณะ: (Description)

คำจำกัดความ: บัณฑิตบรรยายเนื้อหา หรือรายละเอียดเนื้อหาของทรัพยากรนั้น ๆ

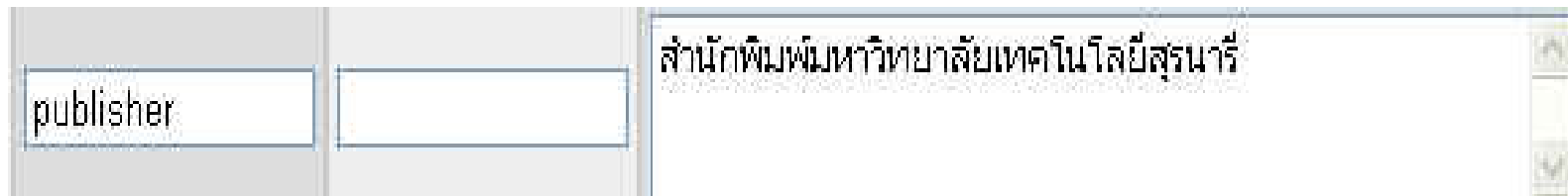
คำขยาย: ลักษณะอาจหมายถึง บทคัดย่อ สารบัญ การอ้างอิงภาพประกอบเนื้อหา หรือการบรรยายให้ทราบเนื้อหา

description	abstract	ใช้กรอก บทคัดย่อหรือสาระสังเขปของทรัพยากร (ภาษาเดียวกับเนื้อหา)
description	provenance	ใช้กรอก ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการสร้างสรรค์ผลงานหรือทรัพยากร
description	sponsorship	ใช้กรอกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้ทุน
description	statementofrespoi	ใช้กรอกข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบใน Marc Record
description	tableofcontents	ใช้กรอกข้อมูลสารบัญ
description	uri	ใช้กรอกข้อมูลURI ของรายการทรัพยากร

6.หน่วยข้อมูลย่อย: ผู้รับผิดชอบในการจัดทำ (Publisher)

คำจำกัดความ: ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำทรัพยากรที่อยู่ในรูปแบบปัจจุบัน เช่น มหาวิทยาลัย
สำนักพิมพ์ นอกจากนี้ยังรวมถึงหน่วยงานที่เป็นผู้เผยแพร่ผลงานเพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึง

คำขยาย: โดยทั่วไปหากเป็นหนังสือตัวริชชื่อสำนักพิมพ์ หากเป็นงานวิจัย หรือ วิทยานิพนธ์ตัวริชชื่อ
หน่วยงานหรือชื่อบุคคลที่ผลิตผลงาน

7.หน่วยข้อมูลย่อย: รหัสทรัพยากร (Identifier)

คำจำกัดความ: เป็นข้อความหรือตัวเลขที่ระบุชื่อเฉพาะทรัพยากรนั้นๆ รวมถึงตัวบ่งชี้สากล เช่น เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (ISBN) เลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร (ISSN)

คำขยาย: utoriรหัสทรัพยากรโดยใช้ตัวอักษรหรือตัวเลข ตามแบบแผนการกำหนดรหัสประจำตัว ตัวอย่าง ระบบรหัสเลขประจำตัว เช่น URI URL DOI ISBN

identifier	citation	วารสารเทคโนโลยีสุรนารี 7,3 (เม.ย.2550) : 45-59
identifier	govdoc	หมายเลขประจำสิ่งพิมพ์รัฐบาล
identifier	isbn	เลขมาตรฐานประจำหนังสือ เช่น 9781412914178
identifier	ismn	เลขมาตรฐานประจำเพลง
identifier	issn	เลขมาตรฐานประจำวารสาร
identifier	other	ข้อความที่ต้องการใส่เพื่อระบุตัวทรัพยากรซึ่งเป็นรหัสที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะ

8.หน่วยข้อมูลย่อย: ปี (Date)

คำจำกัดความ: ปีที่ผลิตทรัพยากร โดยมีรูปแบบการลงรายการเป็น YYYY-MM-DD

คำขยาย: โดยทั่วไป ปีจะสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์และเผยแพร่ทรัพยากรสารสนเทศ ควรเขียนตามแบบ
ปี-เดือน-วัน YYYY-MM-DD

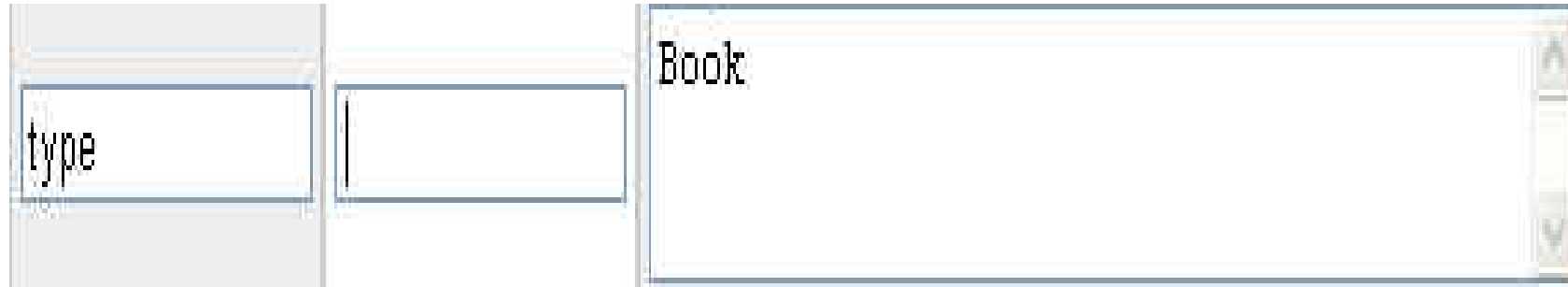
date	accessioned	วัน เดือน ปี ที่ลงรายการ (ระบบกำหนด)
date	available	วัน เดือน ปี ที่รายการนั้นสามารถเข้าถึงได้ (ระบบกำหนด)
date	copyright	ปีที่ได้รับลิขสิทธิ์
date	created	วัน เดือน ปี ที่ผลิตทรัพยากรที่กำหนดลงในรายการ
date	issued	ปีที่พิมพ์หรือเผยแพร่อย่างเป็นทางการ
date	submitted	ปีที่ผ่านการรับรองเป็นวิทยานิพนธ์หรือปริญญาโท

9.หน่วยข้อมูลย่อย: ประเภททรัพยากร (Type)

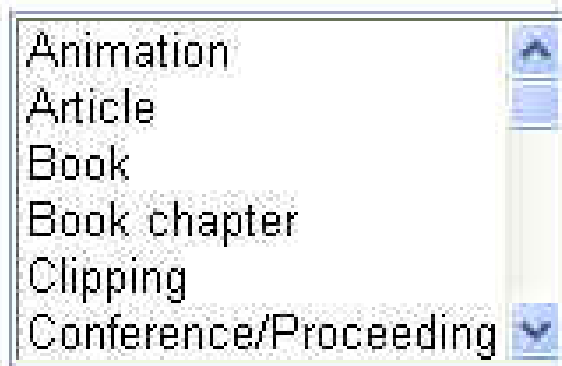
คำจำกัดความ: ประเภทของเนื้อหาทรัพยากร เช่น วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความ รายงานการประชุม/สัมมนา ซอฟต์แวร์ ฐานข้อมูล ภาพเคลื่อนไหว แบบเรียน วิดีทัศน์ เป็นต้น

คำขยาย: คำที่อธิบายหมวดวิชา ภาครุ่นที่ ชนิด หรือลำดับชั้น ตราเลขที่ใช้ตีพิมพ์ควบคุม ตัวอย่าง เช่น รายการที่ระบุในคู่มือปฏิบัติส่วนการอธิบายลักษณะรูปร่างของทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้ส่วนคำย่อยรูปแบบ

ตัวอย่าง Type

Type

10.หน่วยข้อมูลย่อย: ภาษา (Language)

คำจำกัดความ: ภาษาของเนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศ

11. หน่วยข้อมูลย่อย: เรื่องที่เกี่ยวข้อง (Relation)

ตัวอย่าง: ทรัพยากรที่กำลังลงรายการมีความสัมพันธ์กับทรัพยากรอื่นๆ ซึ่งใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากร เช่น รูปภาพในหนังสือ.... งานวิจัยนี้ถูกอ้างถึงใน.... เป็นต้น

relation	haspart	มีส่วนประกอบ
relation	hasversion	มีฉบับ
relation	isbasedon	เป็นพื้นฐาน
relation	isformatof	เป็นอีกรูปแบบของ
relation	ispartof	เป็นส่วนหนึ่งของ
relation	ispartofseries	เป็นส่วนหนึ่งของชุด
relation	isreferencedby	ถูกอ้างถึง
relation	isreplacedby	ถูกแทนที่โดย

12.หน่วยข้อมูลย่อย: ขอบเขต (Coverage)

คำจำกัดความ: ขอบเขตเนื้อหาตามภูมิศาสตร์ (spatial) และ เวลา (temporal)

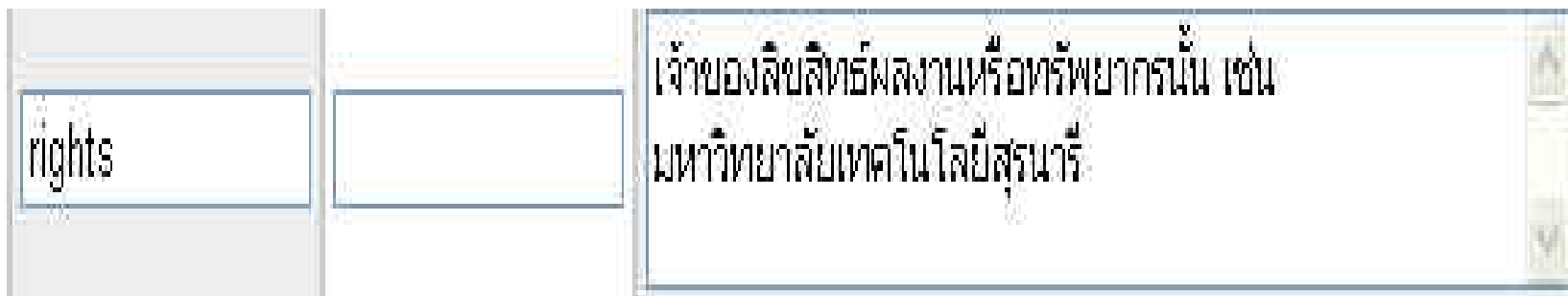
คำขยาย: โดยทั่วไปขอบเขตหมายถึง สถานที่ ที่ตั้ง ชื่อทางภูมิศาสตร์ ช่วงเวลา วันที่
ขอบเขตอำนาจการบริหารการปกครอง ธุรการเลือกใช้ศัพท์บังคับ เช่น วัถุขรานุกรมภูมิศาสตร์
วรรณภิกฐาน ประกาศราชบัณฑิตยสถานว่าด้วยการถอดอักษรไทยเป็นโรมัน และการสะกดชื่อ
ภูมิศาสตร์ และให้เขียนชื่อสถานที่ ระยะเวลา เป็นคำบรรยายแทนตัวเลข

coverage	spatial	ให้ใส่สถานที่ตั้ง ชื่อสถานที่ ชื่อภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ เนื้อหา เช่น นครราชสีมา
coverage	temporal	ให้ใส่วันที่ ช่วงเวลาที่ครอบคลุมเนื้อหาของผลงานนั้น เช่น 2549-2551

13.หน่วยข้อมูลย่อย: ลิขสิทธิ์ (Rights)

คำจำกัดความ: หน่วยงาน / สถาบัน หรือบุคคลที่เป็นเจ้าของสิทธิในทรัพยากรหรือผลงานนั้นๆ

คำขยาย: โดยทั่วไป หน่วยข้อมูลย่อย ลิขสิทธิ์ จะแสดงในรูปแบบข้อความประกาศว่าด้วยการจัดการสิทธิในทรัพยากรสารสนเทศ หรืออ้างอิงถึงหน่วยที่บริการสารสนเทศ ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิรวมถึงสิทธิของทรัพย์สินทางปัญญา ลิขสิทธิ์ ถ้าไม่มีข้อความประกาศในส่วนคำย่อสิทธิ หมายความว่าไม่สามารถสรุปสถานะหรือสิทธิความเป็นเจ้าของทรัพยากรสารสนเทศเรื่องนั้นๆ

14.หน่วยข้อมูลย่อย: ข้อมูลเกี่ยวกับปริญญา (Degree)

คำจำกัดความ: ข้อมูลเกี่ยวกับปริญญา หรือข้อมูลเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ เช่น ชื่อปริญญา

ระดับปริญญา สาขาวิชา

deegree	discipline	สาขาวิชา เช่น วิศวกรรมเคมี
deegree	grantor	มหาวิทยาลัยที่ประสาทปริญญา เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
deegree	level	ระดับปริญญา เช่น ปริญญาโท
deegree	name	ชื่อปริญญา เช่น วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

15.หน่วยข้อมูลย่อย: รูปแบบ (Format)

คำจำกัดความ: รูปแบบของการนำเสนอข้อมูล เช่น PDF, JPEG, MSWord, PowerPoint เป็นต้น

ทั้งนี้จะทำให้ผู้ใช้ข้อมูลทราบว่า: นำโปรแกรมใดมาแสดงข้อมูลบ้าง

คำขยาย: รูปแบบอาจรวมประเภทของสื่อหรือมิติของทรัพยากรรูปแบบ อาจใช้บอกว่าเป็นซอฟต์แวร์หรือ

อุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการแสดงผล

format	extent	บอกขนาดของไฟล์ หรือ ช่วงเวลา
format	medium	สื่อหรือวัสดุที่ใช้กับทรัพยากรนั้นๆ

Q & A

